

SÁRKÁNY ISTVÁN

A terror gyakorlatának konstans és mobil elemei az elmúlt fél évszázad tükrében

Az emberiségre napjainkban – bizonyos kérdéseket illetően már sokkal régebb óta is – számos fajsúlyos körülmény a fennmaradásának megkérdőjelezésével is kapcsolatba hozható veszélyt jelenthet. Itt csak néhányra utalok említésszerűen. Ilyen például a világvjárványok lehetősége, a katonai szembenállás esetleges következményei, a túlnépesedés, a klímakatasztrófák és az ennek nyomán bekövetkező, beláthatatlan veszélyt jelentő tengerszint-emelkedés. E körben említhetők a természeti csapások, valamint a környezeti katasztrófák lehetősége, az édesvízhiány, a termőföld fogyása, továbbá a természeti erőforrások látványos csökkenése, vagy az ellenőrzés nélküli mesterséges értelem által teremtett esetleges csapdák. A továbbiakban ezekkel nem vagy csak annyiban foglalkozom, amennyire az elemzés ezt indokolja.

A felsorolás viszonylagos teljességéhez azonban utalni kell a terrorizmusra is, amellyel a címben jelzett időszakban, különösen a XXI. század eleje óta számos monográfia és elemző tanulmány foglalkozott. Magam is már több publikációban vizsgáltam e téma különböző aspektusait.¹

A tanulmány keretében nem bocsátkozom fogalmi elemzésbe, mert azt a kérdéssel foglalkozók már megtették. Hasonló okból nem tárgyalom a terrorizmus alakotani oksági és megelőzéssel kapcsolatos kérdéseit sem. A hangsúlyt – lényegét illetően – a megvalósítás gyakorlatában tapasztalható folytonosságra és változásra fogom helyezni.

Háttérét illetően a terror sokszínű, motivációja tarka képet mutat, de nem hagyható figyelmen kívül az a körülmény, hogy az elmúlt évek legvéresebb akcióit iszlám fundamentalisták követték el az iszlám nevében.

¹ Sárkány István: Gondolatok a terrorizmusról a 2001. szeptember 11-i támadás 3. évfordulóján. Magyar Rendészet, 2004/4., 95–99. o.; Sárkány István: Terrorizált civilizáció, civilizált terrorizmus. Szakmai Szemle, 2008/4., 81–87. o.; Sárkány István: A nyolcadik utas a terrorizmus. In: Németh Zsolt (szerk.): Írások Tauber István emlékére. ELTE ÁJK–Magyar Kriminológiai Társaság–Rendőrtiszt Főiskola, Budapest, 2009, 96–104. o.; Sárkány István: A terrorizmus és az iszlám: a kérdés másik oldala. Belügyi Szemle, 2012/7–8., 143–155. o.; Sárkány István – Ritecz György: A jövő terrorizmusa. Belügyi Szemle, 2013/6., 5–25. o.; Sárkány István: A terrorizmus jelene és jövője. Hadtudomány, 2015/1–2., 143–148. o.

A terror gyakorlatának folytonosságot mutató elmei

A huszonkét tagú Arab Liga területe és lakosainak száma nagyobb, mint az Amerikai Egyesült Államoké, ennek ellenére 2004-ben az összesített GDP-je Kalifornia GDP-jének a fele volt. A gazdagok és a szegények közötti szakadék nem a tanultak és tanulatlanok lehetőségeinek különbözőségével, hanem a határtalan korrupció jelenlétével magyarázható. A nők szociális helyzete az 1800-as évek nyugati szintjétől is elmarad.² Az Európában szinte felfoghatatlan mértékű elmaradottsággal, gazdasági, szociális, kulturális leszakadással magyarázható a terrorcselekmények végrehajtásában részt vevő tömegekre jellemző tanulatlanosság, a szellemi sötétség. Az iskoláztatásban, a továbbtanulásban a kultúrájuk elvesztésének veszélyét látják. Ebben legfeljebb annyi a változás, hogy ma – a túlnépesedés okán – lényegesen nagyobb tömeget érint, mint fél évszázaddal ezelőtt. Ez áll a civilizáció vívmányaitól való elzárkózás hátterében is. Ez az oka annak, hogy ha az egyes terrorszervezetek a célzott likvidálások révén elveszítik karizmatikus vezetőiket, annak a szervezet átmeneti, esetleg tartós meggyengülése lehet a következménye, de a hamis ideológiára és annak folyamatos sulykolására tekintettel a kohéziót teremtő „eszme” változatlanul tovább él, bizonyítva, hogy a terrorszervezetek által megszállt területeket fegyverekkel vissza lehet szerezni, de az ideológia sértetlen marad. Az FBI igazgatója a képviselőházi meghallgatásakor arra hívta fel a figyelmet, hogy az Iszlám Állam legyőzése után terrorista diaszpórák jöhetnek létre.³

Noha a terror kialakulásában, terjedésében nem meghatározó tényező a vallás, mégis megállapítható, hogy mozgósító ereje rendkívül nagy. Bár az egyes vallások által megállapított normák és értékek kötelező érvényűek⁴, mégis a monoteista vallások közül a zsidó és a keresztény – amely eredetében, illetve történelme során szintén nem volt mentes az erőszaktól – már tolerálja az ettől való eltérés lehetőségét, míg az iszlám fundamentalista szárnya ezt tradicionálisan tűrhetetlennek tekinti, és a hívők kötelességévé teszi a hitetlenek (nem iszlámhívők) üldözését. A Nyugatot jellemző kételkedéssel szemben a radikális iszlám gondolkodás centrumában a hit megkérdőjelezhetlensége áll. A medinai alkotmány parancsa, miszerint bármely muszlimot

² Haim Harari: A hadüzenet nélküli harmadik világháború. 2004. július <http://cikkek.soti.ca/undeclared-ww3.html>

³ Nem elég az Iszlám Állam megsemmisítése. Kitekinto.hu, 2016. július 14. <http://kitekinto.hu/2016/07/14/european-kivul/nem-eleg-az-izlam-allam-megsemmisitese/>

⁴ Yuval Noah Harari: Sapiens – Az emberiség rövid története. Animus Kiadó, Budapest, 2015, 193. o.

ért támadás – a casus belli mibenlététől függetlenül – az egész muszlim világ elleni hadüzenetnek tekintendő, ma ugyanúgy él, mint közel 1400 évvel ezelőtt. A szolidaritás és a közös, egységes fellépés minden muszlim számára változatlanul erkölcsi és jogi kötelezettség.

A terrorizmus tömegbázisára – a szervezők által vezényelt tömegekre – más vonatkozásban jellemző tulajdonságok szintén változatlanok. Ezek a következők:

- a tömeg önmagát generálja, tehát növekedni akar, aminek nem lehet határt szabni;
- a sokaságot tömeggé alakító erő az egyenlőség;
- a tömeg sűrű, tehát „idegen elemek” beékelődését nem tűri;
- a tömeg „működésének” feltétele a tevékenység irányának megszabása.⁵

A változatlan elemek között a célokra is rá kell mutatni. Nem a teljesség igényével, de néhányat kiemelek. Ilyenek:

- a társadalmi ingerküszöb elérése;
- a lehető legjelentősebb félelem, pánik és médiahatás biztosítása a célszemély kilétére, vagy a nagyszámú ártatlan áldozatra tekintettel⁶;
- befelé az összetartozás és a szolidaritás, kifelé az elzárkózás és az ellenségkép Nyugattal való azonosítása;
- etnocentrikus pozíció kialakítása Nyugaton, a terrorcselekmények keltette permanens fenyegetettség, félelemérzés révén egy magasztos eszme célja nemesítése és a vallás erőszakos expanziója által;
- a terror tömegbázisában a küldetéstudat kialakítása és fenntartása;
- az emocionális pusztítás, a gyűlöletkeltés, és ennek révén a gyűlöletkultúra megalapozása;
- a megkövesedett fundamentalizmus követése mellett – az ideológia diszkkrét bájaként – a nyugati high-tech elfogadása és a társadalom modernizációjának elvetése.

Nincs változás az erőszakkultúra létezésében és különösen az iszlám fundamentalizmuson belüli megítélésében sem. E kultúrkörben a generációkon átívelő sajátos szocializálódás következményeként az erőszak lényeges, immans elemmé vált. Itt nemcsak a nyugati szellemiség elvetésében manifesztálódó európai terrorakciókra utalok, hanem a „befelé elkövetett”,

⁵ Elias Canetti: Tömeg és hatalom. Európa Kiadó, Budapest, 1991, 28–29. o.
⁶ Vö. Korán 8. szúra 60. vers.

régóta létező úgynevezett becsületgyilkosságokra is. Ezeket a motivációs háttérük (például más vallású partner, a család tudta nélküli, különösen a szerelemből történő férjhezmenetel, szabados ruhaviselés, továbbtanulási igény stb.) különbözteti meg minden más ölési cselekménytől. Többségüket, irgalmat nem ismerve, a Korán 9. szúrájának 23. versében foglaltak figyelembevételével „természetes” és megengedett reakcióként, a tisztesség helyreállítása érdekében – a család egyetértésével – az áldozat közvetlen hozzátartozója követi el.

Az, hogy a terrorizmus elleni hatékony küzdelem a biztonságos élet egyik kulcskérdése, nem vitatható. Az azonban igen, hogy mi mindent tekintünk a terrorellenes harc integráns részének, vagyis mi az, amit „biztonsági fenyegetésként”⁷ determinálunk. A fenyegetés valóságos létezése és e körülmény ilyenként érzése eltérhet egymástól. Hasonlít a bűnözéssel kapcsolatos, a kriminológiában ismert objektív biztonsági helyzet és a szubjektív biztonságérzet nem feltétlen szimbiózisban lévő kapcsolatához. Változatlan az is, hogy a terrorizmus biztonsági szempontból relevánsként kezelésének – a bűnözéssel összefüggő szubjektív biztonságérzethez hasonlóan – nincsenek feltétlenül közvetlen empirikus alapjai.

Jelentőségére tekintettel a terrorizmusra összpontosuló közfigyelem mértéke – álláspontom szerint – nem túlozható el, de ha a probléma valós méretéhez képest irracionálisan torzul, morális pánikot válthat ki, s végeredményben a terroristák céljai valósulnak meg.

A történelem azt dokumentálja, hogy a terror mindig a gyengék és a rejtőködők fegyvere volt. A terroristák azért nem válhatnak láthatóvá ma sem, mert nyílt, szemtől szemben zajló harcban nem képesek a győzelemre. Visszaszorításuk következménye az újabb – gyilkos, figyelemfelhívó, befelé az erejüket bizonyító, az elégedetlenség leszerelésére irányuló – terrorakciók elkövetése.

A terror gyakorlatának változó elemei

A hazai szabályozást tekintve, a terrorcselekmény önálló tényállásként első ízben a már hatályon kívül helyezett 1978. évi IV. törvény szövegében jelent meg. Ennek büntetőjogi esszenciája, a jogszabályban rögzített címzettek valamelyikéhez intézett – a tényállásban meghatározott, előzetes biztosíték szer-

⁷ Tólas Péter: A terrorveszélyhelyzet-diskurzus margójára. Nézőpontok, 2016/1.

zésével támogatott – követelés volt. A továbbiak ennek teljesítésétől, vagy nem teljesítésétől függően változhattak.

A vizsgált időszak első felében előforduló terrorcselekmények gyakorlatát tekintve megállapítható, hogy azok zömére előzetes biztosítékkal ígéretesség tett követelésben manifesztálódó államzsarolás volt a jellemző.

Az elhíresült esetek többségében tehát a vázolt követeléssel lehetett találkozni, ami vagy közvetlenül az elkövetéssel összefüggésben *expressis verbis* elhangzott, illetve továbbítódott, vagy a követelés már lényegesen korábban megfogalmazódott, és azt a címzettek is jól ismerték. Nézzünk néhány példát a klasszikus – már visszaszorult, illetve megszűnt – terror szervezetek gyakorlatából!

- Az Algéria függetlensége elleni tiltakozás és harc hírhedt egysége volt az OAS (*Organisation de l'armée secrète*), a szélsőséges titkos francia katonai terror szervezet. Az 1960-as évek eleji létrejötte után nem kisebb célt tűzött maga elé, mint hogy likvidálja *Charles de Gaulle*-t, Franciaország államfőjét. Bár a tizenkét fős (ezen belül három magyar tagból álló) egység 1962. augusztus 22-én megvalósított akciója sikertelen maradt, számos terror- és szabotázsakció végrehajtása kapcsolódik a nevükhöz;
- 1972. szeptember 5-én, a hajnali órákban a Fekete Szeptember (BSO) elnevezésű palesztin terror szervezet a XX. nyári olimpiai játékok helyszínén, Münchenben tizenegy izraeli sportolót túszul ejtett, közülük ketten meghaltak. A követelés – amit az izraeli kormány visszautasított – túlnyomórészt izraeli börtönökben fogva tartott palesztin foglyok szabadon bocsátására vonatkozott. A további kilenc túsz Fürstenfeldbruck repülőtérén, a német kommandó sikertelenül végrehajtott túszszabadítási akciójában életét veszítette;
- 1974-ben, a London melletti Guildford város brit katonák által látogatott kocsmájában bombát robbantott az IRA, négy katona és egy civil halálát okozva;
- 1976. június 27-én a Palesztin Népi Felszabadítási Front (PFLP) Haddad frakciója és a nyugatnémet Forradalmi Sejték (RZ) elnevezésű terrorista csoport néhány tagja hatalmába kerítette az Air France 139-es, Tel-Avivból Párizsba tartó gépet, miután az felszállt Athén repülőtéréről. A líbiai Bengázi érintésével Ugandába repültek, s a Kampala melletti Entebbe repterén szálltak le. A túszok elengedéséért Izraelben és tizenhárom más országban fogva tartott palesztin szabadon bocsátását követelték. Az izraeli hadsereg sikeres túszszabadító akciójára július 4-én, éjszaka került sor. E közben az

- egység parancsnoka, *Jonatan Netanjahu*, a jelenlegi izraeli miniszterelnök bátyja életét vesztette;
- 1977 tavaszán a német Vörös Hadsereg Frakció (RAF) több vezetőjét a bíróság életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte. Miután aktivistái megölték a Dresdner Bank elnökét, túszul ejtették az egykori SS-katonát, *Hanns Martin Schleyert*, a Német Munkaadók és Gyáriparosok Szövetségének elnökét, s szabadon engedése feltételeként vezetőik elengedését követelték. Időközben a RAF eltérítette a Lufthansa egyik gépét. Miután egy német különleges kommandós egység a somáliai Mogadishuban kiszabadította a túszoikat, a gépeltérítőket megölték, s a RAF fogva tartott vezetői cellájukban öngyilkosságot követtek el. Másnap az aktivisták által megjelölt helyen megtalálták Schleyer holttestét;
 - 1978 márciusában a Vörös Brigádok (BR) elnevezésű olasz terrorszervezet elrabolta *Aldo Moro* olasz miniszterelnököt, s szabadon bocsátása fejében tizenhat társuk elengedését követelték. Mivel az olasz hatóságok ezt nem teljesítették, a túszt 1978. május 9-én megölték;
 - 1984. október 12-én, Brightonban az Ír Köztársasági Hadsereg (IRA) több halálos áldozattal járó merényletet kísérelt meg *Margaret Thatcher* brit miniszterelnök ellen, aki a kudarcba fulladó akció után azt mondta: „*Ez a merénylet sikertelen volt. Minden próbálkozás sikertelen lesz, amely a demokráciát terrorral akarja megdönteni.*”;
 - a Baszkföld és Szabadság (ETA) elnevezésű baszk terrorszervezet akcióihoz több mint 820 ember halála kapcsolódik ebből az időszakból.⁸

Míg a már említett „klasszikus” terrorszervezetek a múlt században többnyire konkrét célokért küzdöttek, a mai – főként az iszlámmal, bár nem konvergenciát, de esetenkénti korrelációt mutató – fundamentalista szervezetek célja általánosabb jellegű, egyetemesnek tekinthető, a nyugati világot – és mindazokat, akiket ellenségnek, kultúrájukon kívülinek tekintenek – egészében támadják.

A hivatkozott terrorszervezeteken kívül – ennek megfelelően – számos további, különböző kötődésű létezik, kimerítő felsorolásuk lehetetlen.⁹ A hírolvasó közönség mégis sokukat „ismeri”. Ezek közül csak néhány radikális,

⁸ Néhány felsorolt eset filmes feldolgozásával is találkozhatott az érdeklődő közönség. Ilyenek voltak például *A sakál napja*, 1973. Rendező: Fred Zinnemann; *Győzelem Entebbénél*, 1976. Rendező: Marvin J. Chomsky; *Gideon kardja*, 1986. Rendező: Michael Anderson; *Apám nevében*, 1993. Rendező: Jim Sheridan; *Az Aldo Moro-ügy*, 2003. Rendező: Renzo Martinelli.

⁹ Terrorszervezetek listája: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Terrorizmus>

szélsőséges iszlám csoportot említek, amelyek az elmúlt években rendkívüli aktivitásukkal vonták magukra a figyelmet. Ilyen a szómáliai as-Sabab, a nigériai Boko Haram, a szaúd-arábiai al-Kaida, a libanoni Hezbollah, a palesztin Hamász, de idesorolhatók a törökországi kurdok vagy az afganisztáni tálibok, és az Iszlám Állam. Utóbbival és rémtetteivel az elmúlt két évben kellett szembenéznie a civilizált világnak.

Hogyan változott a helyzet a követelés támasztása tekintetében az utóbbi mintegy másfél évtizedben, különösen az elmúlt egy-két év alatt?

Tekintettel arra, hogy a terrorizmus világprobléma, bekövetkezésében éppen a kiszámíthatatlanság, a bizonytalanság vált bizonyossággá, ezért ellene csak az egyes országok, különösen a terrorakciókkal az eddigiekben érintettek globális megelőző fellépésével, összefogásával lehet eredményesen küzdeni. A tragikus következményekkel járó akciók ellenére számos esetben sikerült a terrortámadások elhárítása. Ennek következtében a hagyományosnak tekinthető túszejtéses akciók végrehajtása lényegesen megnehezült.

A terrorszervezetek egyik célja, mint már utaltam rá, a médiahatás maximalizálása. Ezt a célt egy kudarcos vállalkozás inkább rombolná. Ennek következményeként a terrorcselekményeket általában nem előzi meg követelés intézése és előzetes garancia szerzése. Brutális, irgalmat nem ismerő tetteikkel szavatolják az elrettentő hatást. Fellépésük háttérében a félelemkeltés és a rettegés folyamatos fenntartása áll. Az egyes akciókkal a terroristák nem kívánnak valamilyen konkrét célt közvetlenül elérni, így az előzetes garancia-ként megjelenő túszszedés, és az erre épülő „üzletkötés”, bármiféle alkudozás háttérbe került. A terror egyenlővé vált az önmagáért való megtorlással. Ezt illetően elég csak az Iszlám Állam rettegett, horrorisztikus akcióira, például a 2016. július 14-i nizzai kamionos terrorcselekményre utalni. Ez a terrorszervezet a Mohamed által közvetített isteni kinyilatkoztatásnak és a próféta tanításainak betű szerinti megvalósítója, így az életeket kioltó öngyilkos támadásokat legitimnek tekinti. Lényegében nem tesz mást, mint a demokratikus értékek teljes elvetése mellett „aktualizálja” és végrehajtja a XXI. században Mohamed próféta 632-ben bekövetkezett halála után írásba foglalt Koránnak a „pogányokkal” szemben megfogalmazott, az erőszak gyakorlására vonatkozó parancsait.¹⁰ A terrorszervezet hatékony mozgósítása érdeké-

¹⁰ Legyilkolással fenyegetik meg a síitákat, a keresztényeket és a hitetleneket, ha nem hódolnak be, nem térnek át, nem fizetnek védelmi adót. Vö. Korán 9. szúra 5. vers, a „Kard” verse. Ezt Jürgen Todenhöfer német újságíró közölte egy Iszlám Állam-terroristától származó információ alapján. Dési András: „Lefejezést is felkínáltak”. Népszabadság, 2016. július 20., 7. o.; továbbá Korán 47. szúra 4. vers: az isteni könyörületesség és irgalmasság nevében „Amikor összetalálkoztatok a hitetlenekkel, akkor vágjátok el a nyakukat!”

ben a vezér névválasztása sem véletlen. Az megegyezik a feltétlen köztiszteletnek örvendő vallásalapító prófétát követő első kalifa nevével.

A XI. század végétől, a Szentföldnek a keresztesek általi elfoglalásától kezdődően lehetett először találkozni a megbízás alapján gyilkosságokat megvalósító, önmaguk feláldozásától sem visszariadó elkövetőkkel, az asszaszinokkal. A megjelölés több nyelvben az orgyilkos szinonimájaként vált hírhedtté. Bár az etimológiai háttér nem egyértelmű, mégis tartja magát, hogy az elnevezés a „hasisfogyasztó”, hasasin szóból ered. A kapcsolat lényege az volt, hogy aki az iszlám hitű szektába belépett, azt a hasissal elkábították. Amikor újra magához tért, azzal folytatták a kábítását, hogy a paradicsomban járt, ahová csak akkor térhet vissza, ha az életét a hitetlenekkel folytatott harc során feláldozza.

Napjaink terroristái a modern kor asszaszinjai. A mámort a beszerzés során már nem a hasis váltja ki. A változás lényege az, hogy a bódulatot előidéző szer helyét átveszi a sokkal pusztítóbb, összehasonlíthatatlanul nagyobb tömegbázis létrehozására képes hamis ideológia. Az elmúlt fél év alatt a terrorcselekményt elkövető palesztin nők többségét az a vágy vezérelte, hogy találkozhassanak „jóképű” mártírokkal a paradicsomban. Ez a terrorcselekményeket megkísérlő, illetve sikeresen végrehajtó nők kihallgatása során derült ki.¹¹ Megállapítható tehát, hogy a kábításban, a terrorizmust a hitbe integráló ideológiában nincs változás, az ma ugyanúgy létezik, mint közel ezer évvel ezelőtt. A különbség az alkalmazott „anyagban” lelhető fel. Ebben olyan erő rejlik, aminek hatására a végrehajtók eldobják a saját életüket is. A beszerzők, a kábítók, az ideológia terjesztői a tömegek felé irányuló, a valóság álcája alá rejtett, imába burkolt politikai tartalmú üzeneteik révén (például a Korán szerint a szent háború igaz és jogos) a terrorakciók „agitprop titkárai” lettek.¹²

A gyilkolást illetően az asszaszinok történelmi elődei a náluk mintegy ezer évvel korábban élő *sicariusok* (tőrösök) voltak, akik csendben, nagyobb feltűnés nélkül, saját életük megóvására ügyelve „dolgoztak”. Napjaink muszlim identitású asszaszinjainak többsége már a terrorcselekmény megvalósításával vállalja a – körükben dicsőségnek tekintett gyilkossággal járó – mártíriumot. Az *Allah akbar!*, Allah a legnagyobb! felkiáltással többségük azonnali halála elkerülhetetlen. Ha valaki a menekülés és a lehetséges életben maradás helyett a magasztos cél érdekében az öngyilkosságot választja, akkor azzal szemben

¹¹ A palesztin terrorizmus okai. Kitekinto.hu, 2016. április 27.

http://kitekinto.hu/iszlam/2016/04/27/a_palesztin_terrorizmus_okai

¹² Oriana Fallaci: A harag és büszkeség. Művelt Nép Könyvkiadó, Budapest, 2016, 29. o.

a büntetőjog szigora, illetve eszköztára, a kilátásba helyezett – de jogállami keretek között kiszabandó és végrehajtandó – büntetés elégtelennek bizonyul. A speciális és a generális prevenciók hatása lenullázódik.

Az előzőekből adódóan lényegi változás következett be a terror „eszköztárában”. A kevésbé leplezhető lőfegyvert, a robbanószerkeket, és -eszközöket az utcai támadások során a jól elrejtendő kéz és robbanóöv, a tömegbe hajtó személyautó vagy kamion, illetve a légi jármű hatalomba kerítése egészítette ki. A megelőzés tekintetében azonban a legjelentősebb gondot az öngyilkos terroristával megjelenő „emberfegyver” okozza, ami ellen a legkorszerűbb eszközök is hatástalanok.

Tekintettel arra, hogy a világ terrorizmussal leginkább sújtott régióiban az eszméért életüket feláldozók vég nélkül pótolhatók, továbbá arra, hogy csekély ráfordítással az akciók sikere garantált, s nem igényel költséges infrastruktúrát, ezért az öngyilkos merénylő bevetése még kifizetődőbb is.

Jelentős különbség mutatkozik a terror tömegbázisában is. Az eltérés nemcsak a sok évszázaddal ezelőtti állapotokhoz, de a múlt század utolsó harmadához képest is rendkívül nagy. A tanulmány elején nem véletlenül hivatkoztam a túlnépesedésre. Afrikát több demográfus a tizenévesek kontinensének nevezi. Az UNICEF *2030-as generáció* című kutatása szerint 2015 és 2050 között prognosztizálhatóan kétmilliárd gyerek fog itt születni. Az emberiség bölcsőjének nevezhető kontinensen tíz ország lélekszáma a következő nyolcvanöt évben a jelenlegi ötszörösére emelkedik. Nigéria pedig szélsőséges esetben egymilliárd lakosú országgá válhat.¹³ Ázsiában is számos olyan ország van, ahol néhány évtized alatt – s ez a folyamat nem most kezdődött – a lakosságszám megtöbbszöröződik. A népesség korábban nem ismert méretű növekedésével párhuzamosan nő – különösen az ifjúság körében – a tanulatlanok, közelebbről az írástudatlanok aránya. Jövőjük alakítására, az egzisztenciális építkezésre, a csapdából való szabadulásra nem látnak lehetőséget. Mindezek ismeretében a helyzetüket kilátástalannak ítéelő fiatalok számára kitörési lehetőséget, hamis, virtuális jövőt kínálnak a tehetetlenség következtében akkumulálódott düh mozgósításával – a pénz és az ideológia segítségével – a terrorszervezetek.

Igazán kétségbeejtő helyzetben a gyermekek vannak. Az egyes terrorcselekmények elkövetésével kapcsolatos híradások alapján megállapítható, hogy az öngyilkos merénylők átlagéletkora csökken. Növekedés tapasztalható a tizenéves korosztályban és ezen belül a lánygyermekek, illetve a fiatal lányok

¹³ Gergely Márton: Fogy a magyar, megtelik a Föld. Népszabadság, 2015. július 31., 14. o.

körében, akiket elrablásuk után terrorakciókhoz használnak fel. Ruházatuk szinte az egész testüket fedi, így a rajtuk elhelyezett robbanó- vagy az élet kioltására alkalmas más eszköz könnyen elrejtethető. A gyermekek harceszköz-szerű, politikai célú felhasználása nem új keletű. Az 1969 és 1974 között hivatalban lévő izraeli miniszterelnök, *Golda Meir* megállapítása szerint: „*Csak akkor lesz béke, amikor az arabok jobban fogják szeretni a gyermekeiket, mint amennyire minket gyűlölnék.*”

A terrorcselekmények áldozatai – főként a XX. században – jellemzően konkrét célszemélyek voltak. Ez azt jelenti, hogy a kiválasztásukra, túsul ejtésükre, előre, részleteiben is eltervezett és leplezett körülmények között került sor. Mivel napjaink terrorakcióinak gyakorlatában az előzetes garancia szerzésével támogatott követelés már nem a korábbiakban tapasztalt ismertetőjegy, ezért a sértetté válásban az előkészítést, a konspirációt is aktuálisan nélkülöző, véletlen áldozattá válás lett a jellemző. A terrorcselekmények elkövetésénél a helyszínválasztás már nem az elkövetők biztonságos elmenekülésének lehetőségével áll kapcsolatban, hanem azzal, hogy azok a Nyugat sokszínűségére – még az elkövető feláldozása árán is – a lehető legnagyobb csapást mérjék. Ilyenek például a repülőterek, a szórakozóhelyek, a plázák, a turisztikai látványosságok, sportrendezvények stb. Másfelől olyan esetről is tudunk, amelynek során szinte vaktában, minden közelebbi ok nélkül, pusztán a hamis ideológia révén keltett zsigeri gyűlölet által motiváltan követtek el terrorakciókat.

Sajátos metamorfózison ment át az egyes akciók terrorszervezetek által történő vállalása. Az elemzésben hivatkozott terrorcselekmények elkövetésének időszakában jellemző volt, hogy a végrehajtás után az a szervezet jelentkezett és vállalta magára az akciót, amelyik azt ténylegesen elkövette. Napjainkban a kép korántsem ilyen egyértelmű. Az egyes terrorcselekményeket – főként a nagyszámú áldozattal járókat – az óriási médiafigyelemre tekintettel akkor is magára vállalhatja egy terrorszervezet, ha annak megvalósításához semmi köze nincs, ha a tettes – például személyes motiváció alapján – magányos elkövető. Mindez a felderítés megnehezítését, esetenkénti ellehetetlenítését okozhatja, ami fokozza a bizonytalanságot, s rendkívül hatásos fegyverré formálja – mind terrorszervezeten belül, mind azon kívül – a félelemre építő kommunikációt.

A klasszikus terrorszervezetek gyakorlatában kivételnek számított, hogy tagjaikhoz más országok polgárai is csatlakozzanak. Az akcióik zömét saját kivitelezésben, maguk hajtották végre. Ebben jelentős változás történt. Az ideológiai felsőbbrendűség egyik legfontosabb bizonyítékának azt tartják a terroris-

ták, hogy az interneten keresztül megvalósított sikeres toborzó-, kommunikációs és propagandatevékenységük nyomán számos európai – közöttük uniós – ország „bennszülött” polgárai is beálltak soraikba. A csatlakozók között jelentős a nők száma, akiket a sajtó a „dzsihád menyasszonyainak” nevezett.

A vizsgált időszak első felében alapvetően az volt a jellemző, hogy az egyes terrorcselekményeknek, illetve a mögöttük álló terrorszervezeteknek alapvetően politikai kötődésük volt. A kilencvenes évek közepétől kezdődően ez a domináns jelenlét kezdett visszaszorulni, s különösen a fordulatot jelentő 2001-es támadásoktól kezdődően napjainkig – a megvalósult terrorakciók figyelembevételével – a terrorizmus legfontosabb ismertetőjegye a vallási és etnikai indíttatás lett.

Nemcsak a terror gyakorlatával, hanem következményeivel és kezelésével kapcsolatban is történt változás. A továbbiakban ezeket összegezem.

A múlt században még az akkori terrorakciókkal érintett európai országokban sem volt jellemző az ott élő valamelyik populáció iránti félelem, gyanakvás. Ez napjainkban alapvetően megváltozott, függetlenül attól, hogy ezeknek az érzéseknek van valóság alapjuk vagy nincs. A következmény egyfajta – biztonságérzetet adó – távolságtartás lett, ami lényegében az emberek között kialakult és megszokottá vált kapcsolattartás erodáló tényezője lett.

Míg a vizsgált időszak első felében a megelőzés inkább az óvatosságra intő figyelmeztetésekben jelentkezett, addig a kilencvenes években, különösen a 2001. szeptemberi terrorakciók után, ezt fajsúlyos – bár jogállami határok közé szorított – jogkorlátozó intézkedések egészítették ki. A visszatérően megvalósított terrorcselekményeknek az a következményük, hogy a biztonság és a szabadság egyensúlyának megtalálásához szűkül a mozgástér. Biztonság nélkül nincs szabadság, de a biztonsághoz elkerülhetetlen a terrorfenyegetettséggel arányos szabadságkorlátozás, ami korunk sajátos paradoxonja. Ha a jogkorlátozás ezt a mértéket túllépi, az a terrorista célok Nyugaton történő beteljesülését jelenti.

A terrorcselekmények szervezői előtt világossá vált, hogy az egyes országok, különösen a nyugatiak tekintetében a terror kezelésében, az arra való felkészültség szintjében igen jelentős változások tapasztalhatók a korábbi évtizedek gyakorlatához képest. Ezzel is magyarázható, hogy konkrét, védett helyszíneken, például a Franciaországban megrendezett labdarúgó-Európa-bajnokságon – az előzetes fenyegetések ellenére – nem történt terrorakció. Fontos azonban megjegyezni, hogy a nagyszámú sikeres elhárítás nem jelent teljességet, vagyis egy kisebb rész tekintetében a terroristák sikeresek lehetnek. A hatóságok számára egy ilyen – áldozatokkal járó – cselekmény meg-

valósítása is bizonytalanságot keltő kudarc, míg a terroristáknak az egyszeri eredményesség is – főként befelé jól kommunikálható – biztos siker.

A tanulmányban említett akciók időszakában a bűnüldöző szervek törekvései arra irányultak, hogy a terrorcselekmény elkövetőit, az annak előkészítésében részt vevőket, az ahhoz segítséget nyújtókat, az eseményeket a háttérből irányítókat kézre kerítsék. Tekintettel arra, hogy ennek a körnek – részben biztosan – helyi illetőségű résztvevői lehettek, erre volt is jelentős esély. Napjainkban csak a terrort megvalósító „kéz” a jelenlévő, az „agy” máshol tartózkodik. Utóbbiak közvetlen kézre kerítése bonyolult, hosszan tartó és bizonytalan. Korábban az elfogásukra, megsemmisítésükre indított akció az elkövetéssel kapcsolatba hozható, de az érintett személyekre korlátozódó volt, vagyis eszkalált, mások irányába megtorló jelleget nem mutatott. Napjainkban ez teljesen megváltozott. Karok, mozgatható személyek, sejték vannak világszerte, főként a nyugati országokban, de őket a fej több ezer kilométerről irányítja. Ez átvezet ahhoz a mindig is létező problémához, hogy a megtorlás milyen személyi kört érinthet.

Történelmi korokon átívelő igény volt, hogy egyetlen bűnös sem maradhatott büntetlen, még akkor sem, ha ennek az volt az ára, hogy az igazságszolgáltatás olykor – nem feltétlenül tévedésből adódóan – az ártatlanokra is lesújtott. Jogállami keretek között ez megfordult: egyetlen ártatlan sem bűnhődhet, csak a bűnös büntethető. Ez az elvárás szinte teljeskörűen teljesül. Esetenkénti kivételt a terrorközpontok elleni, döntően légi csapások útján megvalósított megtorló akciók jelentenek. Már ezek lényegéből is következik, hogy az ilyen támadásoknak lehetnek ártatlan áldozataik, ennek valószínűségét azonban jelentősen fokozza a terrorcsoportok által, a védekezésben alkalmazott sajátos „technika”. Ennek lényege az, hogy a terroristák a bázisukat élő pajzsral, hozzájuk nem tartozó civilekkel, gyakran gyerekekkel veszik körül. Mindez a légi csapások terroristák általi kommunikációjában már úgy jelenik meg, hogy azok a védtelen civil lakosságot támadják.

A terror gyakorlatán túl inkább világméretű kezelhetőségében hozott változást a muszlim világban szinte kezdettől fogva jelenlévő – a zsidó-keresztény kultúrkörrel való szembenállás mellett – legfajsúlyosabb gyűleleget, a szunnita-síita békétlenség, amelynek rövid történetét összegezem.

Mohamed próféta halála után – nem lévén fiú örököse – apósa, *Abu Bakr* lett az utód, akit kalifává, azaz a próféta helyettesévé választottak. A vallásalapítónak azonban volt egy lánya, aki ez után férjhez ment. Követői (a majdani síiták) a próféta vejét, Alit tekintették törvényes utódnak. Emiatt egyre feszültebb lett a hagyományokat (a szunnát) szigorúan, ortodox módon betar-

tók és a „pártütők” közötti viszony. Ezzel vette kezdetét az iszlám két meghatározó szárnya közötti szembenállás, amit kiélezett a puritán síiták és a rövid idő alatt feltűnően vagyonossá váló szunniták ellentéte. Míg vallásközpontúságuknak megfelelően a síiták az imámokat tévedhetetlenséggel ruházták fel, a szunniták a világi hatalomra helyezték a hangsúlyt, de az őket követő tömegek talán legfontosabb jellemzőjévé a fanatizmus vált. Az igazi szakadást az iszlámon belül a 680-ban történt úgynevezett kerbalai tragédia okozta, amelynek során a szunniták legyilkolták Ali követőit, köztük Mohamed próféta unokáját. Ez egy soha be nem gyógyuló sebet ejtett az iszlám mintegy tizenhárom százalékát kitevő síita és kb. nyolcvanhét százaléknyi szunnita közösségének kapcsolatában.¹⁴

Napjainkban a muszlim világ két meghatározó pólusa között a korábban sem csituló ellentétek továbbéleződésének lehetünk tanúi. A Nyugat hatalmas összegek investációjára révén, a hon- és rendvédelmi szervek, az egyes szolgálatok aktivizálásával, és a rendelkezésére álló informatikai háttér mobilizálása útján jelentős lépéseket tesz a terrorcselekmények megelőzésére.

Más a helyzet Afrika és Ázsia népességszaporítással fenyegető térségeiben. Noha nem kivétel nélkül, de túlnyomó többségében olyan országokról van szó, amelyeknek nincsenek a terrorakciók megelőzését, a terroristák üldözését, a terrorizmus elleni védekezést, a terrorcselekményre történő reagálást illetően a Nyugathoz hasonló lehetőségeik. Ha ehhez hozzászámítjuk azt, hogy éppen ezekben az országokban a legjelentősebb a terror személyi bázisa, a terroristák utánpótlása, akkor választ kapunk arra a kérdésre, hogy mi az oka annak, hogy ezekben az országokban szinte naponta követnek el tucatnyi emberéletet követelő terrorakciókat.

A világ sokcivilizációjává vált. Ezek között van olyan is, amelyben a terrorizmus eszméje megkapaszkodhat. Az elmúlt fél évszázad nagyobb részére az volt a jellemző, hogy az államok önállóan – főként érintettségük folytán – kerestek megoldást a problémára. Ez azonban a politikai affinitástól vagy ennek hiányától függött. Ennek megfelelően a választott módszer és annak eredménye nem volt feltétlenül összhangban a kérdés megoldásában érintett más állam(ok) elképzeléseivel. Lényegi változás az a jövőt formáló felismerés, hogy a terrorkezelés nemzeti keretek közötti megvalósítása mellett a hangsúlyt a nemzetközi összefogásra, a közös fellépésre, az információ cseréjére kell helyezni.

¹⁴ Szentmihályi Gergely: Síiták és szunniták – egy szembenállás története és tanulságai. Kommentár, 2012/1. http://kommentar.info.hu/iras/2012_1/siitak_es_szunnitak_egy_szembenallas_tortenete_es_tanulsagai

A terror specifikus megjelenési formái

Röviden összefoglalom a terror specifikus változatait. Ezek közül a vizsgált időszak első felében tapasztalt – és a jelen tanulmányban példászerűen bemutatott – terrorakciók mibenlétéhez és korához képest érdemi újdonság a kiberterrorizmus vonatkozásában dokumentálható.

A kiberterrorizmus

Az emberiség sok évezredes története során világosan elhatárolható volt egymástól a béke és a háború időszaka, miként az is többnyire egyértelmű volt, hogy a háborúskodásért ki a felelős. Olyan fontos paraméterek tekintetében, mint például a földrajzi adottságok, a természeti viszonyok, az ettől nem független gazdaság és az ehhez kapcsolódó munkaerő tekintetében a nemzetek kapacitásai, lehetőségei összemérhetők voltak. Ez az állapot az internet megjelenésével kezdett változni, majd annak elterjedésével teljesen átértékelődött. Mi lett ennek a következménye?

Napjainkban megfelelő számítástechnikai bázison, kiemelkedő informatikai felkészültség mellett – figyelmeztetés nélküli támadással – egyetlen ember létfontosságú infrastruktúrák blokkolására, megbénítására lehet képes, akár úgy is, hogy a kilétére nem is derül fény.

Az, hogy az emberiségnek több mint hét évtizede nem kellett egy újabb világháborúval szembenéznie, alapvetően annak köszönhető, hogy az atomfegyverek világában működött az egyenlő megtorlásra épülő elrettentés, amely e fegyverarzenál romboló erejének kiegyensúlyozásában nyilvánult meg. Ez a virtuális tartományban, a kibertérben más képet mutat. Az érintett hatalmak közötti viszonyban az aszimmetria kódolva van. Ennek megfelelően a hangsúly a fizikai világból az információs valóságba helyeződik át. Ennek következtében még az sem egyértelmű, hogy a virtuális agresszióval szemben a kinetikus erő mobilizálható-e.¹⁵

A kiberterrorizmus az igényelt műszaki háttér és kiemelkedő színvonalú szaktudás mellett akár emberáldozattal is járó gyilkos akciókba is torkollhat.¹⁶ Ilyen célpont lehet a repülésirányítás. Káoszt idézhetnek elő a vasúti közlekedésben, az iparban és az egészségügyben, a hagyományos és a nuk-

¹⁵ Henry Kissinger: Világrend. Antall József Tudásközpont, Budapest, 2015, 355. o.

¹⁶ Smejkal Péter: Halálos kibertámadásra készül az Iszlám Állam. Origo.hu, 2015. november 18. <http://www.origo.hu/techbazis/20151117-islam-allam-halalos-kibertamadas-felkeszules-nagy-britannia-terrorizmus-parizs-tamadas.html>

leáris energiabázisban, de másutt is. Ennek lényege már nem a komputerbűnözésben megszokott jelszólopásra épülő pénzszerzés, hanem a rombolás.¹⁷

Az internet világától független bűnözés során az elkövetés helyén, annak közelében, többnyire abban a helységben meg lehetett találni a bűncselekmény közvetlen helyszínét, a sértetteket, a különböző bizonyítékokat. A virtuális tartományban történő elkövetések révén azonban mód nyílik arra, hogy egy másik kontinensen működő intézmény legyen a támadás célpontja¹⁸, illetve hogy egy másik kontinensről történjen a szétszóródó majdani végrehajtók virtuális irányítása, mozgósítása. A terrorizmus lényege, mint már közvetve utaltam rá, a destabilizálásra irányuló erőszak. Az internet korában – a végrehajtás eszköz- és módszertárát tekintve – ez sajátos alakváltozáson ment át. A távolságból és az esetleges anonimitásból következik, hogy a bűnözés e jelenségsorozatjában megdőlt, illetve teljesen átértékelődik a kriminalisztika sok évszázados fogódzója: az alibi.

Az ökológiai terrorizmus

Szemben az előzővel az ökológiai terrorizmus létezése vitatható. Az FBI definíciója szerint: „Azon erőszakot alkalmazó és erőszakkal fenyegető egyének és szervezetek, akik/amelyek ökológiai környezeti okokból hajtanak végre bűncselekményeket mások tulajdonát károsítva és a polgári lakosság ellen.” A folyamat a másoknak nem ártó módszereket alkalmazó környezetvédőket is megbélyegezheti.¹⁹ Nem szólva arról a körülményről, amely erőszakmentesen okozhat jóvátehetetlen, irreverzibilis folyamatot. Bár a fékezhetetlennek tűnő – és mint utaltam rá, főként – Afrikát érintő népességrobbanásnak ökológiai következményei is vannak, és ez még inkább így lesz a következő évtizedekben, már jelenleg is megállapítható, hogy a globális klímaproblémát okozó szén-dioxid-kibocsátást tekintve egy amerikai több százszor annyi kibocsátásáért felelős, mint egy afrikai. A világ népességének leggazdagabb tíz százaléka felelős a globális szén-dioxid-kibocsátás feléért, míg a legszegényebb ötven százalék számlájára mindössze tíz százalék írható.²⁰

17 Nagy Balázs András: Veszélyt jelent az erőművekre az új vírus. 2010. július 23. <http://viszavzsodor.blogspot.hu/2015/01/kiberhaboru.html>

18 Az internet tönkretette a rendőri munkát. Komlomeia.hu, 2015. október 27. <http://komlomeia.hu/hir.php?hir=6414>

19 Betekintés az okoterrorizmusba. Ecolunge.hu, 2015. július 28. <http://ecolounge.hu/nagyvilag/betekintes-az-okoterrorizmusba>

20 A népesség leggazdagabb rétege a felelős a széndioxid-kibocsátás feléért. Origo.hu, 2015. december 3. <http://www.origo.hu/kornyezet/20151203-legszennyez-es-szendioxid-kibocsatas-kornyezet-szennyez-es-klimacsucs.html>

A biológiai terrorizmus

Lényege: az élő szervezetek vagy az ilyenek által előállított anyagok fegyverként, különösen tömegpusztítási céllal történő bevetése. Fajtái között említethetők a vírusok, baktériumok és a toxinok. Az „alapanyag” felhasználása általában nem azonnali, hanem késleltetett hatással jár. Az alkalmazás célja – többségében – halálos következménnyel járó súlyos betegség okozása aeroszollal történő levegőbe vagy egyéb módon táplálékba vagy ivóvízbe juttatás útján. Közvetlen célpontok lehetnek a könnyű elérhetőség és nagy fertőző hatás elérhetőségére tekintettel a növények és az állatok, amelyek az élelmszerlánc nélkülözhetetlen részei. A leggyakoribb ilyen célra felhasználható toxin az antrax: levegőbe kerülése esetén mennyiségtől és szélerősségtől függően több tízezer áldozata is lehet. A bioterrorizmus hírhedt példája a tokiói metróban 1995-ben elkövetett aeroszolos szarintámadás volt.

A vegyi terrorizmus

Ez a változata maradandó sérülés, az egészségromlás vagy a halál előidézésére irányuló, különösen a jelentős mennyiségben vagy zárt helyen történő felhasználás útján okozott, vegyi anyagokkal (például idegmérgekkel, fojtó anyagokkal) megvalósított támadás. Felhasználására az említett hatások kiváltása céljából mindkét világháborúban, majd a hidegháború során és az azt követő egyes regionális, illetve helyi háborúkban is sor került. Megnehezíti az ellene történő fellépést, hogy az e célra alkalmas anyagok részben úgynevezett kettős felhasználásúak, ami azt jelenti, hogy a hétköznapi gyakorlatban, mások elleni támadó szándék és cél nélkül, polgári szükséglet kielégítésére is alkalmasak. Jellemző példa erre a fertőtlenítőszerként alkalmazható klór. A vegyi fegyverek felhasználását a nemzetközi jog tiltja.

A nukleáris terrorizmus

Bár már történtek lépések a terrrorszervezetek részéről az atomfegyver megszerzésére, de ez még egyiküknek sem sikerült. Ezt állapította meg 2016 áprilisában az Egyesült Államok elnöke a Washingtonban rendezett atomcsúcstalálkozón. Ezt a jövőben is a nukleáris létesítmények hatékony védelme útján kell garantálni. Az elhárító tevékenységnek nem csak a korszerű atomarzenállal kapcsolatban van jelentősége, azt a hagyományos töltetek felrobbantása révén a levegőbe juttatott radioaktív anyag, a piszkos bomba vonatkozásában is biztonsággal működtetni kell.

A génterrorizmus

A személyazonosítás százszázalékos biztonsággal elvégezhető a DNS alapján. Az ember géntérképe akár egy hajszálból vagy ujjlenyomat alapján összeállítható, de bármilyen egyéb személyes nyom is alkalmas erre. Úgy működik, mint a személyre vonatkoztatott teljes adattár. Az ebből kapott információ alapján lehet konkrét személyre szabott terápiát kidolgozni betegségek hatékony kezelésére. Ennek alapján nyílik lehetőség ellenállóbb élelmiszerek előállítására is. De a génállomány ismerete nemcsak hasznos, hanem beláthatatlan következményekkel járó romboló hatású is lehet. A hackerek az izolált DNS-információ alapján olyan vírus előállítására lehetnek képesek, amelyek képesek megsemmisíteni a célszemélyt. Az informatika segítségével tehát előállítható egy meghatározott személyre vonatkozó biológiai fegyver. Az individuális géntámadás a személyre szabott gyógymód inverzének tekinthető. Hasonló a postai küldeményel kézbesített, illetve célba juttatott kórokozókhoz, azzal a különbséggel, hogy azok bárki más esetében is hatásosak. Az sem kizárt, hogy ilyen vírus segítségével az agy manipulálhatóvá váljon, ami által a bioprogramozó átveheti az irányítást az áldozat viselkedése felett. *Andrew Hessel*, a NASA munkatársa szerint: „*A sejtek élő számítógépek, és a DNS a programnyelv, amit fel lehet használni az életformák irányítására és befolyásolására.*”²¹ Ebből következően a sejt a hardver, a DNS a szoftver.

Míg a nukleáris és a génterrorizmus a fenyegető, de lehetséges jövő, a kiberterrorizmus, az ökológiai, a biológiai és a vegyi terrorakciók lehetősége a felhasználásban jelentőséggel bíró anyagokra, eszközökre, módszerekre, az általános infrastruktúrára, valamint az informatikai háttérre is tekintettel napjainkban is adott.²²

Tekintettel arra, hogy a terrorizmus – általam felsorolt – specifikus változatai a végrehajtás során felhasznált eszközökkel, módszerekkel, technikai és informatikai vonatkozásokkal mutatnak korrelációt, ezért a specifikumát illetően ettől független létező államterrorizmus kérdésével nem foglalkoztam.

21 Vírussal törnek be az agyunkba! Ma.hu, 2011. december 16.

http://www.ma.hu/itmania.hu/117244/Virussal_tornek_be_az_agyunkba

22 A 2015. novemberi párizsi terrorakció után a francia egészségügyi minisztérium arra adott utasítást, hogy nagy mennyiségű, vegyifegyver-támadásból adódó mérgezéshez gyártsanak ellenszert. Franciaország vegyi támadástól fél, a minisztérium nagy mennyiségű ellenszer gyártására utasított. Faktor.hu, 2015. november 18. <http://faktor.hu/faktor—uj-cikk-10>

Záró megjegyzések

A 2015–2016-os évek európai terrorcselekményeinek tükrében megállapítható, hogy

- a) a radikális, fundamentalista iszlám a szokásaikat, hagyományait kitartóan őrző migráns tömegeket, a társadalom marginalizálódott elemeit Európába igyekszik átterjeszteni, ami a tömegek irányított, egyidejű mozgatása révén – még terrorakciók megvalósítására irányuló cél nélkül is – a kultúra, az ideológia erőszakos és sikeres exportjának tekinthető, miközben a demokrácia értelmetlen, erőszakos exportja a térség több országában (például Irakban és Afganisztánban) csődöt mondott. A német lakosság több mint ötven százaléka szerint a több mint négymillió muszlim Németország része, de a muszlim populáció közel ötven százaléka szerint a vallási előírások fontosabbak a demokráciánál²³;
- b) e folyamat fenntartása és lényegében akadálytalan folytatása a terrorizmus feletti „teljes győzelem” kilátástalanságának a Nyugat részéről történő beismerését jelenti;
- c) a technikai fejlődés felgyorsulásával a globalizáció következményeként egyre kevesebb ember lesz képes egyre több ember számára szükséges javakat előállítani²⁴, így a népesség folyamatosan növekvő – zömében tanulatlan – része, döntően a fejletlen országokban, munkalehetőség, egzisztenciális kapaszkodó hiányában a társadalomellenes erők bázisa lehet, és helyüket a terrorakciók végrehajtásában találhatják meg;
- d) ami a végrehajtás taktikáját illeti, a terrrorszervezetek esetenként olyan információt szivárogtatnak ki, amely szerint egy meghatározott eseményen, behatárolt időben és helyen terveznek akciót megvalósítani. A franciaországi labdarúgó-Eb ilyen volt, de konkrétan adatok vetődtek fel a marseille-i angol–oroszmérkőzés megtámadására is. Ez hosszú időn át igényli a megelőzésben az erő, a figyelem összpontosítását, ami előbb-utóbb vélhetően lazul, de egyébként sincs akadálya annak, hogy a hamis riasztásban foglaltaktól eltérő helyen és időben, ennek megfelelően más eszközzel és módszerrel kerül sor a tényleges terrorakció végrehajtására;

²³ Migráció után integráció? Kényszerházasság, tornaóra, becsületgyilkosság, demokrácia.

Privátbankár.hu, 2015. szeptember 11. <http://m.privatbankar.hu/cikk/migracio-utan-integracio-kenyszerhazassag-tornaora-becsuletyilkosság-demokracia-285428>

²⁴ Az Egyesült Államok elnökének készített 2016-os elemzés szerint a húsz dollárnál alacsonyabb órabéru munkák nyolcvanhárom százalékát automatizálják. Jászberényi Sándor: Intelligens gépek: tömegek veszíthetik el a munkájukat belátható időn belül. 24.hu, 2016. július 18. <http://24.hu/fin/gazdasag/2016/07/18/intelligens-gepek-tomegek>

e) minél egyszerűbb a kivitelezés, a cselekmény annál inkább elháríthatatlan lesz. Gondoljunk csak a jeruzsálemi, tel-avivi járókelők elleni késes támadásokra, vagy az autóbusz-megállóknál várakozók szándékos és a gyilkos erő fokozása érdekében nagy sebességgel történő elgázolására. Ezek a támadások elháríthatatlanok, olcsók, nem igényelnek különösebb felkészülést, műszaki, infrastrukturális háttérrel. A megelőzést különösen nehézé teszi, ha olyan „békés” személy a támadó, aki korábban a rendőrség vagy a szolgálatok látókörébe sem került. Utóbbiakra tekintettel – álláspontom szerint is – a nagy veszélyt aktuálisan nem annyira a frissen „átigazolt” és indokolt esetben folyamatos megfigyelés alatt tartott személyek jelentik, hanem azok, akik láthatóan a nyugati kulturális közegbe besimulva, szocializált képet mutatva, figyelemfelhívó előélet nélkül, csak a támadás után felderített kapcsolattartás alapján, esetleg már valamelyik nyugat-európai országban születve, tanult emberként követik el a terrortámadást. Ezek az úgynevezett alvó ügynökök, akik egy gombnyomásra, egyetlen üzenet után élő gyilkológépekké válnak.

Az elmúlt két évtized egyik legfontosabb kérdése, hogy *Francis Fukuyama* „endista” álláspontja vagy *Samuel P. Huntington* véleménye érvényesül-e a gyakorlatban.

Fukuyama állítása szerint az emberiség jövője a liberális demokrácia diadaláról fog szólni, ennek megfelelően ez a szakasz az ideológiai fejlődés befejező stádiuma lesz, amit a történelmi fejlődés végeként aposztrofált.²⁵

Huntington véleménye szerint az endista álláspont téves, mert a politikai ideológiák civilizációkon belüli összecsapását a vallás és kultúra civilizációk közötti összecsapása váltja fel.²⁶ E fordulat kísérőjelenségeként az együttélésünkben a szabadság, az egyenlőség és a szolidaritás – eddigiekben – alapértéknek tekinthető státusa megszűnik.

A 2001. szeptember 11-én elkövetett támadás, majd az azt világszerte követők, végül az utóbbi két évben ártatlan európai – többségében belga, francia és német – polgárok elleni kíméletlen, gyilkos akciók és az ennek motívációs háttereként meghúzódó, szünni nem akaró elementáris, vallási és kulturális indíttatású gyűlölet azt vetíti előre, hogy a mérleg nyelve Huntington álláspontja felé billen.

²⁵ Francis Fukuyama: *A történelem vége és az utolsó ember*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2014, 5. o.

²⁶ Samuel P. Huntington: *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2001, 73. o.